

*Zegel van de kooplieden van Harlemerwijk, uit 1265.
Randinschrift: "sigillum burgensium de harlemerwijk"*

kwartaalblad van

HERDEREWICH

de oudheidkundige vereniging
van Harderwijk en Hierden

In dit nummer:

Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe in Harderwijk	pag. 2
Verdwijvende geuren	pag. 6
Zuinig Harderwijk	pag. 10
Langs Zuiderzee en IJssel	pag. 11
Tachtig jaar Albert Heijn in Harderwijk	pag. 16
Dood en begraven in Nederland (verslag lezing)	pag. 19
Muntslag in Harderwijk (aflevering 13)	pag. 23
Van alles wat ver-EEUW-igd (20)	pag. 28
Harderwikers en/of Hierders (18)	pag. 34
Winkeltje Vischmarkt	pag. 37
Prijslijst van onze publicaties	pag. 38
Samenstelling bestuur en werkgroepen	pag. 39

Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe in Harderwijk

R. van Vuuren

Sinds 1 mei 2003 is de gemeente Harderwijk aangesloten bij het Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe: een samenwerkingsverband tussen zes gemeenten: Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten. Het streekarchivariaat beheert de oude archieven van deze gemeenten en probeert daarnaast het gebruik van die archieven te stimuleren, bijvoorbeeld door rondleidingen, lezingen en werklessen voor scholen te organiseren.

Het werkgebied van het Streekarchivariaat is onderverdeeld in twee rayons: Noord (gemeenten Oldebroek, Elburg en Nunspeet) en Zuid (gemeenten Harderwijk, Ermelo en Putten). Het geheel staat onder leiding van de Streekarchivaris, mevr. Hanneke van Aalst.

De rayons worden aangestuurd door twee rayonarchivarissen, dhr. Freek Ypey in rayon Noord en ondergetekende in rayon Zuid.

Zij zijn verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken binnen het Streekarchivariaat. U hebt dan ook de meeste kans één van de rayonarchivarissen te treffen bij een bezoek aan één van de vestigingen van het Streekarchivariaat.

In sommige gemeenten krijgen zij ondersteuning van een archiefmedewerker, die onder andere de bezoekersbegeleiding voor zijn of haar rekening neemt. In Harderwijk is dit dhr. Tiemen Goossens.

Uit het oud-archief, inventaris 81 regest nr. 3: De "Stadsbrief" van 1231

De Archiefwet 1995 bepaalt dat alle archieven van de overheid na 20 jaar openbaar zijn en kosteloos in te zien moeten zijn, mits deze geen inbreuk maken op de privacy van nog levende personen. Dit geldt ook voor de archieven van de gemeente Harderwijk. De oudste stukken van de gemeente Harderwijk dateren uit de dertiende eeuw.

U kunt deze archieven gratis raadplegen in de studiezaal in het Stadhuis. Medewerkers van het streekarchivariaat kunnen u bij uw onderzoek gratis op weg helpen. Wanneer u de medewerkers het onderzoek wilt laten doen, zijn daaraan kosten verbonden.

In de gemeentelijke archiefbewaarplaats zijn niet alleen de archieven van de gemeente, maar ook van tal van particuliere organisaties die binnen de gemeente actief geweest zijn, te raadplegen. Ook deze archieven zijn in principe openbaar, tenzij de archiefvormer beperkingen gesteld heeft. Enkele voorbeelden: het archief van het Burgerweeshuis (dat teruggaat tot 1554), archieven van kerken (o.a. dat van de Nederlandse Hervormde Kerk en van de Gereformeerde Kerk), maar ook de archieven van tennisvereniging Stokel en de oudheidkundige vereniging Herderewich.

Charter uit het archief van het Burger Weeshuis

Juist in dit soort archieven bevindt zich een schat aan gegevens die niet uit de gemeentelijke stukken te halen zijn. Voor particuliere organisaties is het echter niet verplicht hun archieven aan de gemeente in bewaring te geven.

Daarom probeert het streekarchivariaat actief dergelijke archieven te verwerven. Mocht u historisch materiaal hebben over Harderwijk (of één van de andere gemeenten in onze regio), bijvoorbeeld het archief van een sportclub of bijvoorbeeld een politieke partij, dan kunt u altijd contact opnemen om dit in bruikleen te geven bij het streekarchivariaat: het archief blijft uw eigendom, maar wordt bewaard in het gemeentehuis en is, mits er door u geen beperkingen aan de openbaarheid zijn gesteld, in te zien voor onderzoekers. Aan zo'n bruikleen zijn in principe geen kosten verbonden. Een compleet overzicht van alle archieven in Harderwijk is te zien op de website van het streekarchivariaat.

"Protocolle van Beswaer" inv. 160 Recht. Archief

Er zijn tal van onderwerpen waarnaar onderzoek mogelijk is. De meeste bezoekers komen voor genealogie: het uitzoeken van hun familiestamboom. Hiervoor zijn veel bronnen aanwezig, zoals de aktes van de Burgerlijke Stand vanaf 1811 en voor de periode vóór 1811 de doop-, trouw- en begraaf- en lidmatenregisters van de Harderwijkse kerken. Ook voor de geschiedenis van huizen en hun eigenaren kunt u bij het streekarchivariaat terecht; de kadastrale gegevens lopen terug tot 1832.

Tenslotte is er een grote collectie Harderwijkse kranten, waarvan de oudste uit 1845 dateert en de jongste van gisteren.

Onderzoek wordt vergemakkelijkt door de aanwezigheid van een grote bibliotheek waarin veel publicaties over Harderwijk te vinden zijn. Daarnaast probeert het Streekarchivariaat ook de archieven die niet gemakkelijk te raadplegen zijn, toegankelijk te maken. Veelal gebeurt dit door middel van indexen. Deze zijn echter zeer tijdrovend om te maken. Daarom doen wij vaak een beroep op vrijwilligers. Een aantal leden van Herdewich is al vrijwilliger. Zij zetten bijvoorbeeld de catalogus van de bibliotheek in de computer of maken een index op de notariële archieven.

Er zijn echter nog tal van projecten die aangepakt kunnen worden. Het is daarom niet onwaarschijnlijk dat in één van de volgende Vittepraetjes een advertentie zal staan waarin vrijwilligers gevraagd worden. Wij houden ons alvast aanbevolen voor uw hulp!

De Internetsite van het streekarchivariaat (www.streekarchivariaat.nl) biedt onderzoekers veel mogelijkheden om thuis hun onderzoek voor te bereiden. Zo is bijvoorbeeld in samenwerking met de werkgroep genealogie van Harderewich een index op alle geboorte-, huwelijks- en overlijdensaktes van Harderwijk tussen 1811 en 1892 online beschikbaar gesteld. Ook zijn er diverse inventarissen van archieven in te zien.

Voor meer informatie over het Streekarchivariaat en de vestiging in Harderwijk kunt u terecht op **www.streekarchivariaat.nl**

De vestiging in Harderwijk, in het Stadhuis, is geopend van maandag tot en met donderdag van 13.30 tot 17.00. Buiten deze uren is bezoek op afspraak mogelijk.

Telefoon: 0341-411454; e-mail info@streekarchivariaat.nl

Robert van Vuuren, rayonarchivaris Harderwijk, Ermelo en Putten.

Eén van de vele verrolbare archiefstellingen

Gedachten bij de sloop van de soepfabriek.

Onlangs overkwam het me dat ik zomaar eens aan een brood rook. Voor mij als vijfenzeventigjarige herkende ik terstond iets uit mijn jeugd. Als kleine jongen vertoefde ik vaak en graag op de korenmolen te Sommeldijk. Ik was zeker braaf, want ze hebben me nooit weggestuurd. Al zeg ik het zelf; ik was er in het begin van de dertiger jaren van de vorige eeuw een wel geziene gast. Bij die molen beschikten ze toen reeds over een kleine vrachtauto. Zo één met richtingaanwijzers in de vorm van een pijl die je moest uitklappen door aan een koord te trekken. Ik mocht vaak mee om het te malen graan bij de boeren op te halen. Of het gemalen product terug te brengen. In die tijd bakten de boeren daar op Flakkee nog zelf hun brood van de eigen teelt. Dat de tarwe als één van de belangrijkste landbouwproducten die dit eiland voortbracht, voornamelijk naar elders werd verscheept, doet er in dit verhaal even niet toe. Het gaat mij om de heerlijke geur van gemalen tarwe. Een geur die vóór het bakproces weer een andere is dan erna, maar altijd even aangenaam.

Toen ik mijn vrouw van mijn ongebruikelijke ruikactie en de daaraan verbonden herinneringen vertelde, kwam ze los met haar verhalen over de reuk in het huisje van haar grootouders, die in een dorp in Oost-Groningen woonden en ook midden in de geuren van de landbouwproducten leefden. Daar hoorde ook de plezierige lucht van tarwe bij. Als meisje al genoot ze altijd van de die omgeving eigen geuren en het moest al een heel nare lucht zijn, wilde ze er wat tegen krijgen.

Al jaren in Harderwijk wonend wordt ze er nog steeds een beetje droevig van dat die geheel eigen geur van de palingrokerijen nu wel zo ongeveer is uitgebannen. Men kon blijkbaar niet om lastige geurhaters heen, zelfs niet ondanks het feit dat deze zelf hadden verkozen te gaan wonen in de omgeving van die rokerijen, reeds vanouds daar gevestigd. Als het nou andersom was, alla. Met al die filters en weet ik welke andere geuronderdrukkende voorzieningen is zo'n vissersstadje toch maar zijn specifieke lucht kwijt. Zonder geur en fleur geworden, zou je kunnen zeggen. Alleen de nostalgie is gebleven.

Oude Zaandammers zullen hierin best wel wat herkennen, vergroeid als ze vroeger waren met de mengeling van zeep-, cacao-, slaolie-, graan- en diverse andere luchtjes. Hoe heerlijk kon het niet in een timmermanswerkplaats ruiken als ze bezig waren met zagen en schaven. Elke keer weer een andere lucht naargelang de houtsoort, die ze onder handen

hadden. Zo heeft eenieder wel zijn en haar eigen herinnering, al zullen daar misschien ook wel kwalijke onder zitten, zoals bijvoorbeeld van riekende paardenvijgen. Hoewel?

Wonend in een naoorlogse Harderwijkse wijk direct bij de California soep-fabriek, in de volksmond nog vaak de Finofabriek, waar in de Tweede Wereldoorlog mensen op hun lange hongertochten altijd konden rekenen op een kop warme soep als ze met hun krakkemikkige fietsen langs trokken; wonend in die wijk wisten velen het die fabriek lastig te maken met hun geweeeklaag over de maggi-, de uien-, de groente- of welke andere soeplucht dan ook. Maar ja, dat was in een tijd waarin we de oorlogshonger allang waren vergeten. Een wijk, die bovendien hoofdzakelijk wordt bewoond door mensen, wie het geluk beschoren is deze honger nimmer te hebben gekend. Ook in dit geval hebben technische voorzieningen voor een afdoende wering van deze geuren gezorgd. Als er onverhoopt toch nog eens een lichte reuk valt te ruiken, moet je wel een goede neus hebben om het waar te nemen. En dat is al teveel. Zelfs als het om voedings-waren gaat. Het mag allemaal niet meer. O wee, als we eens iets anders ruiken dan niets.

Nu gaat die soepfabriek verdwijnen. Als ik het goed heb niet zozeer vanwege de klachten over de geur, die ze rondom zich verspreidde, want dat voor sommigen onoverkomelijke probleem is op een enkele uitschieter na wel overwonnen. Er liggen andere motieven aan ten grondslag, al zullen de klachten over de kwalijke geuren niet vreemd zijn geweest aan de besluitvorming, die leidde naar de opheffing van deze soepfabriek. Die motieven zijn overigens voor de buitenstaander onbekend en dus ook niet te doorgronden, alzo niet omdat die fabriek inmiddels reeds geruime tijd deel uitmaakt van een multinational. Daarover kan ik als eenvoudige wijkbewoner dus niets schrijven, wat mooi uitkomt want het is ook niet het onderwerp van mijn verhaal. Overigens hoop ik binnen niet al te lange tijd de fabriek en haar plaats in Harderwijk in enig historisch perspectief te plaatsen.

Maar het blijft niet bij het verlies van die soepfabriek daar aan de Verkeersweg met haar eigen geur, soms kwalijk, vaak aangenaam in de neus, zeker als ze met bepaalde weldadig ruikende kruiden bezig waren. Inderdaad, als ze zover waren dat het eindproduct op het vuur stond dan kon je soms wel een beetje begrijpen dat tegenstanders graag het woord soeplucht in denigrerende zin gebruikten.

Als het om typische geuren gaat heeft onze stad al eerder in belangrijke mate aan eigenheid ingeboet. Zo ruiken we aan de Tabaksweg niet meer de stallucht omdat de daar vanouds gevestigde kleine boeren het veld hebben moeten ruimen voor moderne woonwijken. Het is nog niet eens zo lang geleden. Als je vroeger 's winters langs die boerderijen wandelde en dan de damp van de warme mest zag opstijgen en die landelijke geuren opsnoof, leek het wel of de kou ineens geen vat meer op je had.

Over de palingrokerijen las u reeds dat ze uit de oude stad zijn verbannen en voorzover niet ver genoeg, zijn voorzien van geuronderdrukkers. De lucht is karakterloos geworden. Ik schreef het al; slechts de nostalgie is gebleven.

Aldus is en wordt Harderwijk allengs ontdaan van zijn typische geuren en daarmee van het eigene als Zuiderzeestad met visserij, in al zijn allure eertijds tevens herbergend boeren en een reeds van voor de oorlog daterende soepfabriek. Jammer. Want die zuivere lucht brengt ook de steriel aanvoelende kilheid zonder iets herkenbaars met zich mee. Wij verliezen zo ons gevoel van eigenheid met en binding aan de plaats waar we wonen. De langs andere wegen al tot stand gebrachte teloorgang van de identiteit - denk aan de landelijke winkelketens, die het aanzien van elk stadsplein tot een eenheidsworst hebben gemaakt - heeft door die strijd tegen de geuren een impuls van je welste gekregen.

En dit was dan mijn verdriet. Ongetwijfeld de vreugde van een ander, hem en haar van harte gegund.

Luchtfoto van California met linksonder de oude directie villa

Fragment uit de rede, gehouden op "DEN 18EN MONUMENTENDAG 1942", door A. A. KOK, architect en secretaris van den Bond Heemschut.

"Onze laatste haven, vóór we naar huis gaan, is Harderwijk, de oude universiteitsstad. Als in Havard's dagen is daar nog de Linnaeushof en de nog weer ouder geworden ceder van den Lybanon. De hof is netjes geworden maar daarachter is een erg leelijk gebouw gemaakt voor de Gemeenteraf, dat ook niet prettig ruikt wegens 't Gemeentelijk tonnenstelsel.

De Linnaeushof kan daarom nog niet de poort openen met „Welkom vreemdeling". Zoo is feitelijk heel Harderwijk sedert ons vorige bezoek geworden. Men kan goed zien dat er menschen hebben gewoond die geld teveel hadden, die bouwwerken waarmede vele menschengeslachten tevreden waren geweest, veranderden en ontsierden in argeloosheid en onwetendheid, waarbij de schoonheid vlood. Maar de stad zelf, het stadsbestuur, is spaarzaam geweest inzake uitgeven van geld zoowel als van boeken. Want de stadspoort en het stadhuis staan er nog als voorheen, zonder dat er iets aan uitgegeven is en het eenige boek dat over Harderwijk verscheen, was een bescheiden publicatie over de gerestaureerde goudlederen behangsels die nog steeds in de Raadzaal hangen en dit boekje schreef de vorige Burgemeester **en 't kostte niets!**"

Uittreksel uit het Album “Zwerftochten door ons land - Gelderland”

Tekst van: Jhr. Jan Feith en C.H.G. Behrens

Illustraties van: B. van Vlijmen (getekend in 1929)

LANGS ZUIDERZEE EN IJSSEL

Alleen de boertjes en boerinetjes die 's Maandags met hun biggen en de groote eiermanden naar Nijkerk ter markt gaan en er leven en kleurig bedrijf brengen in de stille vest; en verder alleen vader Slichtenhorst, de Geldersche geschiedschrijver, in het begin der 17e eeuw bij het stadje geboren, vinden het preutsche plaatsje met z'n stille grachtjes en stijve huizen mooi en belangwekkend. Maar de toerist keert het al spoedig den rug toe, laat Hemony's klokkenspel een liedje klingelen over de daken zonder dat hij er naar luistert. Hij zwerft zijn pad langs hoeven met van landelijke wijsgeerigheid, trots of humor getuigende namen, als „Ken u zelve”, “De goude kamp” of „de Platluis”, en zoekt zijn verderen weg door de lage landen aan de Zuiderzee. Hoe lang zal dit zoo nog zijn?

Hoeveel jaren zullen wij, Hollandsche zwervers, nog kunnen genieten van het eigene schoon van dit kustland? Want binnen een tijd, dien zelfs ouderen onder ons nog zullen beleven, zal men niet meer uit kunnen zien over het zilver-schitterende vlak van onze Hollandsche „Middellandsche” zee.

Koren komt te groeien waar nu bruine bidders dobberen achter hun netten; de wegen, nu pal op den zandigen oever aan voerend, zullen dan recht, lijnrecht hun verlengde aanschouwen door de oneindige bouwlanden.

Leer dus hier het schoone kennen zoolang het te genieten valt! Zwerf hier rond eer de wateren weggemalen zijn!

Soms, als je niet steeds den grooten weg houdt, wordt het karrespoor gevangen onder 't lommer van zware beuken in kasteelbosschen.

Want die zijn er hier op de hoogte van Putten wel te vinden rond de oude roofriddersloten, die lange jaren tot schrik van heel de Noord-Veluwe en het oostelijke deel van het Sticht waren.

Oude kroniekschrijvers hebben dankbare stof gevonden in de euvelde van Herbern van Putten en zijn schaamteloze, ruwe trawanten die telkens weer plundertochten ondernamen in deze streek en veilig hun buit borgen binnen sterke kasteelmuren. Slechts stille grachten en leelijk gerestaureerde huizen - is er in Oldenaller nog iets te vinden van de architecturale schoonheid die Jacob van Campen er toch zeker aan gegeven moet hebben? - zijn er van over.

Kronkelend voert de groote weg door welige landouwen naar 't stedeke Harderwijk. Dit heeft weinig ingeboet aan ouden stadsaanleg en hollandsche stijfheid; al is aan den Veluwschen kant een nieuwe buurt ontstaan; al zijn de wallen verdwenen. Dit is niet geschied uit een oogpunt van verkeer, al wordt vooral dit argument vaak gebruikt in doode plaatsjes waar eens per dag een auto doorkomt, om oud schoon onherstelbaar te verminken.

Het besef dat heemschutarbeid niet alleen geschiedt door lieden met een ziekelijk zwak voor oude huizen, maar door menschen met gezond verstand en open oog voor 't unieke, karakteristiek Hollandsche stadsschoon, is bij onze nuchtere landslui nog lang niet genoeg doorgedrongen.

De Vischpoort (1929)

'n Stil stedeke Harderwijk! Droomend van vergane glorie-dagen in z'n oude deftige huizen van vroegere professoren, toen er een hoogeschool was gevestigd.

Moeilijk is het kleine achtkantige academie-torentje te vinden in een smal zijstraatje, waar hoekige zijgangetjes je verleiden, telkens even erin te loopen, en je te vermeien in de rust van een binnenplaatsje, waar onder wat seringen de wasch te drogen ligt op een bleekje; waar een houten pompe-zwengel knarst, of een vrouwtje aardappels zit te schillen op een stoep in 't zonneke voor het donker deurgat van haar woning. Bij het torentje loop je allicht even door een openstaand poortje binnen in den voormaligen hortus; een ginkgo, een plataan, en een moerascypres heffen hun kruinen;

't zijn boomen nog geplant door den geleerden Linnaeus, die hier studeerde omdat Harderwijk toen de goedkoopste hoogeschool van Europa heette.

Dat kon ook, want groote gebouwen waren niet noodig: de professoren deelden veelal aan huis den studenten wijsheid mede. Het was een stil stadje, al in de 17e eeuw; want de glorie-dagen, toen van hier de schepen

uitvoeren naar verre vreemde havens en Harderwijk behoort-de tot een der machtigste Hansa-steden, lagen reeds ver in het verleden, de huizen stonden leeg; de pakhuizen waren te groot geworden. Het aansluitend beeld eener „ville morte”.

De drie boomen zijn de eenige overblijfselen van den hortus. Maar vroeger bloeiden er ruit en munt en marjolein en zoo vele andere planten. Nu is het de zandige speelplaats van een school geworden. Wij zullen later nog schrijven over den Kruidhof te Arnhem en zonder aan de waarde van dien oud-vaderlandschen plantentuin op den Waterberg afbreuk te doen, is het ons zeer sympathiek van Harderwijk's gemeentebestuur, dat het tracht, de aan historie zoo rijke en de zich daartoe in vele opzichten eigenende hortus van het Zuiderzee-stedeke weer naar ouden trant in te richten.

De Grote Marktstraat in 1929

Binnen den grijzen muur, naast het oude torentje, ware een ideale kruidhof te scheppen, die aan Harderwijk misschien wel wat meer beteekenis als toeristenplaats zou schenken.

Nu schrikken de meeste bezoekers van het stadje reeds als ze het monsterlijke gemeentehuis zien. En na een rust in „het lommerrijke zitje aan zee”, nemen ze fiets of auto of beenen weer op en gaan liever verder naar de bosschen aan den Zoom. Toch, het typische oud-Harderwijk kennen slechts weinigen. Smalle, donkere steegjes; huizen die naar elkaar overbuigen; griezelige binnenplaatsjes waar manden met garnalen staan; gangetjes

waar steunbogen gemetseld zijn tusschen scheef gezakte huizen net als in de andere Hanzesteden: Zutphen, Kampen, Hamburg; vuile hobbelige straatjes waar de geur hangt van getaande netten. Alles wijst er op, dat dit een wel héél oud stedeke moet zijn. En opeens sta je aan de haven. De zilte lucht en reuk van visch waait je tegen. Wat oude visschers in met allerlei lapjes opgeflikte broeken, met blauwe of zwarte truien, met gezichten bruin, hard, gerimpeld en stoppelig het grijzende baardje, staan er te wachten. Een uur?... een dag?... een jaar?... een eeuw?

Maar kijk! daar komt de vloot binnengezeild! De schepen met hun hoge grijze, bruine, gele of witte zeilen statig achter elkaar. Dan ratelt een zeil neer. Er is geroep van schip naar wal. En langzaam drijft de boot naar den kant, terwijl andere schepen voorbij schuiven, verder de haven in. Zoo te staan op een heiligen winterdag, als vroeg de nevelen hangen boven zee, en boot en want nat zijn van den mist; en telkens meer botters naar binnen komen drijven in lange rij achter elkaar, dat is ontroerend door z'n stoere, zoo echt vaderlandsche schoonheid.

Vraag ze dan, onze visschers van de Zuiderzee, wat ze gaan doen, als eens het water er niet meer zal zijn; als de bruine booten niet meer uit zullen zeilen? Ze halen hun breede schouders op, spugen eens op den grond en weten het niet. Een jongkerel zegt: „Wel dan gaon wi ammaol langs 't kantjen loop'n.” Ze weten het niet, geen van allen. Ze zullen 't aanvaarden; zien wat anders te krijgen. Maar een stil en smartelijk verlangen zal blijven naar de eenzaamheid van kuivende golven rond houten boorden, naar zilten wind en hooge ijle, blauwe luchten. Dit geslacht van stoere visschers zal niet kunnen wennen aan het groen der graanvelden, aan de keurige, rechte, verharde wegen, aan het eentonige land van Neerland's twaalfde provincie.

Daar staat nog een oude poort aan den zeekant, een massief wit bouwwerk, waarvan 's avonds het licht afstraalt over zee. Achter die poort ligt het verge-

ten deel van de stad met lage roodgedaakte huisjes waarboven de smook van bokking-rookerijen hangen blijft, en altijd een vreemde lucht prikt van visch en teer.

Een heerlijk buurtje met z'n mooie tinten en bekoorlijke licht-en-schaduwtafereeltjes; plekjes zooals je ze alleen in zulke grijze stedekes van ons land vinden kunt.

De bekoorlijkste streek van de geheele Noord-Veluwe ligt in het Zoomland tusschen Harderwijk en Nunspeet. Maar dan moet je den vervelenden rechten Zuiderzeestraatweg - waar zware autobussen en snelle auto's de postwagens en reiskoetsen

tusschen Amersfoort en Zwolle allang vervangen hebben - zooveel mogelijk

mijden en de landelijke innigheid zoeken van stille boschpaadjes en met bloemen gezoomde weggetjes tusschen de bouwkampen.

Wat is de rogge hier mooi, als klaproos en korenbloem de gouden akkers sieren. Dan is 't om urenlang van het eene plekje naar het andere te dwalen. Een oude boer, met een bundel hout op zijn nek uit het bosch stappend, komt z'n praatje maken. Ook de vrouwen in heur sierlijke dracht van de gewone met roode of zwarte bloemetjes bespikkelde tipmutse, de op den rug geplooiden en van voren met de punten over elkaar geslagen paarse of blauwe kroplap en de wijde rokken, ze buigen zich even op van het werk, roepen wat terug, als je ze groet.

Behalve enkele Zeeuwsche gewesten, Scheveningen, een paar kleinere gebieden in andere provincies en de openluchtmusea Marken en Volendam, is er geen plekje waar zoo aan de oude dracht vastgehouden wordt als hier.

Een mutsenmaakster van den Zoom, met haar rappe vingers sierlijk wat bloemetjes bordurend op den kant van een Zondagsche overmuts, weet ons te vertellen, hoe jaarlijks door enkele lappen- en stofhandelaars uit Hierden, Doornspijk en Nunspeet voor meer dan duizend gulden aan lint en katoentjes wordt besteld. Dat moet bij groote hoeveelheden gaan, omdat er naarstige buitenlandsche textiel Fabrieken zijn, die de katoentjes bedrukken met karakteristieke Noord-Veluwsche bloemen en figuren. Het lint wordt alleen voor Nunspeet gemaakt; zoodat het vaak een gulden per el kost. Zooiets moet vrienden van het volkseigene in onze kleederdrachten wel verblijdend stemmen. Wat zou de Zoom ook zijn zonder z'n stijlvol gekleede vrouwtjes? Het hoort er zoo bij. Evenals de huisjes, de lage, lange, witte huisjes met groene deuren en luiken, met witte gordijntjes achter kleine ruitjes, met fluweelen muurbloemen tegen den gevel, die niet heelemaal wit meer is maar verkleurd en versmoezeld door den tijd. En binnenskamers, als je daar eens even kijken mag, wat is het er gezellig en schilderachtig! Gedempt valt het licht binnen; schaduwen hangen in de hoeken, je neemt 't niet één voor één op: de kieptafel, de stoelen of de schouw, doch je ondergaat de sfeer, de stemming van rust en geluk, van tevredenheid.

Dat is het, wat je er nog overal vinden kunt, dolend langs stille wegels van den Zoom. Je kunt er groote tochten maken, de Veluwe op, de bosschen in. Maar is het eigenlijk niet even belangrijk iets van het wezen, dat is de ziel van het land, wat beter te leeren kennen? Briët, de schilder, die hier zoo vaak de Geldersche binnenhuisjes geschilderd heeft, kende nog de lage hutten waar hij maar op hoefde te staan van zijn stoel en zijn hoofd dan door het schoorsteengat naar buiten te steken om te zien „hoe 't weer zich hield.” Ze zijn er nog wel; maar je moet zoeken, vèr van de wegen tusschen 't bosch langs den Zoom.

In 1924 onderging de voormalige "Groote Bazar", Markt 4, zowel in- als uitwendig een geduchte verbouwing. De nieuwe eigenaar Albert Heijn n.v. ging zich vestigen in Harderwijk.

De Markt vóór 1924, links de panden nr. 3 en 4

Foto: Stadsmuseum

Volgens de verslaggever van het Over Veluwsch Weekblad was er veel aandacht aan het uiterlijk van de winkel besteed, zodat de nieuwe zaak een aanwinst voor de binnenstad was. Het interieur was eveneens zeer verzorgd. De vele specialiteiten van de firma zoals koffie en thee, koeksoorten en suikerwerken trokken zijn aandacht door de kleurrijke verpakkingen. Ook de afdeling in vleeswaren, kaas en wijn vond hij van goede kwaliteit. De opening op 14 februari trok zoveel belangstellenden dat de politie op sommige ogenblikken regelend moest optreden. Volgens het kadaster werd de winkel in 1928 verbouwd, maar hiervan zijn geen gegevens bewaard gebleven. Wel van de verbouwing van de pui in 1963. Uit de verbouwing is op te maken dat de inrichting van de winkel naar het idee van een supermarkt ging. Een tweede deur werd aangebracht: een ingang en een uitgang (zie tekening).

Vanaf 1963 zocht het concern ook al naar een nieuwe geschikte vestigingsplaats. Na negen jaar onderhandelen met de gemeente werd die gevonden aan de Hierdenseweg.

De gemeente verkocht de gemeentelijke kweektuin aan Ahold. n.v. Tevens beloofde zij dat bij de nieuwe supermarkt een openbaar parkeerterrein zou komen voor 120 kortparkeerders.

Door de bouw van de nieuwe zaak ging de sloop van Markt 3 en 4 niet door, mits zij als winkels gehandhaafd bleven. Op 2 januari 1975 begon men met de bouw van het nieuwe filiaal.

De officiële opening verrichtte burgemeester M.H. Malcorps op 25 juni 1975. De nieuwe winkel had een vloeroppervlak van 1350 vierkante meter, waarvan 866 vierkante meter verkoopvloeroppervlakte.

Nieuw voor deze AH-winkel was de vleesafdeling, waar alle soorten vers vlees konden worden verkocht.

Het filiaal onderging in 2001 een totale renovatie en modernisering.

Op zaterdag 24 maart werd na sluitingstijd binnen anderhalf uur de totale inventaris door de 125 personeelsleden ingepakt. Nog diezelfde avond werd door de sloper het skelet van het gebouw opgeleverd, zodat 's maandags met de verbouwing kon worden begonnen.

Huidige vestiging aan de Selhorstweg te Harderwijk

Woensdag 4 april werd de volledig vernieuwde supermarkt weer voor het publiek opengesteld.

Verslag van de lezing:

Dood en begraven in Nederland door René van Dam

N.C.R. de Jong

De spreker begon zijn lezing met de oudste grafmonumenten van ons land, de hunebedden. Vervolgens besprak hij de grafheuvels, die over de verschillende provincies verspreid liggen.

Over de graven van de Romeinen in Nederland was niets bekend. Alleen een losstaande vondst van een sarcofaag.

In de Middeleeuwen werd begonnen met het begraven in en rondom de kerken. Op het concilie te Paderborn in 785 werd de verplichting tot het begraven der doden ingesteld. De bevoorrechte standen werden in de kerk zo dicht mogelijk bij de meest heilige plaats, het altaar begraven. De meeste doden vonden een rustplaats op het kerkhof. Uit deze beginperiode van het begraven in en rondom de kerk is weinig overgebleven. Geen grafzerken en geen grafmonumenten.

De kerken waren in het begin erg klein en plaatsen nabij relikwieën waren zeer gewild. Er was dus een grote doorstroom. De verkoop van graven leverde de kerk veel geld op.

Met het begraven op de kerkhoven ontstonden ook problemen. Het gebruik van de grond rond de kerk verschilde weinig met dat daarbuiten. Men liet er het vee grazen, de was drogen en het was een speelplaats. Grafschennis was niet ongewoon in die tijd. Hiertegen werden dodenlantaarns geplaatst, die 's nachts het kerkhof moesten verlichten. Om het vee van het kerkhof te weren werden "kerkhofroosters" aangelegd. Die roosters leken op de huidige wildroosters. Met deze roosters kon ook de duivel met zijn bokkenpoten van het kerkhof geweerd worden.

Voor ongedoopte kinderen en zelfmoordenaars was geen plek op het kerkhof. Zij werden in ongewijde aarde begraven. Moordenaars en andere zware misdadigers werden publiekelijk terechtgesteld buiten de stad. De botten werden op het galgenveld begraven.

Restanten van de Amerongense galg zijn geconserveerd en bevinden zich achter op de oude begraafplaats aldaar.

In de 13e eeuw werden de eerste grafkelders in kerken aangelegd. Geestelijken en rijke families werden hierin bijgezet. Later volgden de grafkelders voor gildeleden. De zerken werden toen versierd met allerlei symbolen, niet alleen christelijke. Meestal doodshoofden en beenderen.

Vanaf de 16e eeuw - onder invloed van de Renaissance - kwamen motieven uit de klassieke oudheid, zoals godinnen, tempel en zuilen, op grafmonumenten in zwang.

Een nieuwe grafvorm was het praalgraf. Het bekendste praalgraf in Nederland is dat van prins Willem van Oranje in de Nieuwe Kerk te Delft.

Eén van de oudste grafmonumenten in ons land is dat voor Gijsbrecht van IJsselstein in de Ned. Herv. Sint Nicolaaskerk te IJsselstein. Het bestaat uit vier personen, die als het ware staande neergelegd zijn met hun hoofd op een kussen en met gevouwen handen.

In de tweede helft van de 18e eeuw komt van de zijde van artsen en predikanten verzet tegen het begraven in kerken. Zij hadden hygiënische en ethische bezwaren.

De eerste Nederlandse buitenbegraafplaats is "Ter Navolging" in de duinen bij Scheve-

nningen (1779). De oprichter was ds. Abraham Perrenot, die zich in zijn dissertatie in 1748 uitsprak voor het begraven buiten de stad. Het zou tot 1827 duren voordat een Koninklijk Besluit uitgevaardigd werd, waarin stond dat in alle steden en dorpen met meer dan duizend inwoners buiten de bebouwde kom een begraafplaats voor de hele bevolking moest worden aangelegd. Met de Begrafeniswet van 1869 werd dit ook voor plaatsen kleiner dan duizend inwoners verplicht.

De inrichting van de nieuwe algemene begraafplaatsen geschiedde veelal in de Engelse landschapsstijl. Kenmerkend hiervoor zijn het gebogen padenpatroon, de afwisseling van beplanting, het reliëf, de verrassende doorkijkjes en de waterpartijen. De beplanting - zoals donker geboomte - moest de melancholische stemming versterken.

Belangrijke tuinarchitecten, die begraafplaatsen ontwierpen waren H. van Lunteren (1780-1848) en J.D. Zocher jr. (1791-1870).

Op het platteland werden wegens geldgebrek meestal eenvoudige begraafplaatsen aangelegd.

Bij rooms-katholieke begraafplaatsen vormden de hoofdpaden meestal een Latijns kruis.

Omstreeks 1880 ontwikkelde zich in de aanleg een nieuwe richting.

De lineaire assen werden in de ontwerpen weer opgenomen. In deze stijl werkten onder meer de tuinarchitecten L.A. Sprenger (1855-1940),

H.F. Hartogh Heys van Zouteveen (1870-1943) en H.A.C. Poortman (1853-1953).

In de 19e eeuw deed de symboliek ook zijn intrede. Symbolen zoals de gevleugelde zandloper, een staartbijtende slang en doodshoofden versierden de graven.

Fragment graf nr. 214, van Gerrit Pieterse Koeck, in de Grote Kerk

Na 1830 verrezen de eerste poortgebouwen in neoclassicistische stijl. Na 1850 in de neogotische stijl.

De rooms katholieken hadden een voorliefde voor de laatst genoemde stijl. In het begin van de twintigste eeuw ontstond er een behoefte aan een aparte ruimte met condoleantie-mogelijkheden. Vooral in de jaren twintig en dertig verrezen aparte aulagebouwen in de traditionalistische stijl of in de stijl van de Amsterdamse school.

Tenslotte verschenen in de jaren zeventig en tachtig de rouw- en uitvaartcentra.

De begraafplaatsen in Harderwijk.

In de gemeente Harderwijk bevinden zich vier begraafplaatsen: de gemeentelijke begraafplaatsen "Oostergaarde" en "Elzenhof", de Joodse begraafplaats en de begraafplaats op het terrein van Sonnevanck.

De begraafplaats "Oostergaarde" aan het Oosteinde is ontstaan door het Koninklijk Besluit van 1827 waarin het begraven in kerken verboden werd. De ingebruikneming vond plaats in januari 1829. De grond, ca. 2 bunders groot, werd voor fl. 1000.= gekocht van het Burgerweeshuis.

De gebouwen werden door architect Van Lunteren ontworpen. In 1928 werd een apart gedeelte ingewijd als rooms-katholieke begraafplaats.

Detail van het hek om het graf van baron van Sandberg tot Essenburgh, met een gevleugelde zandloper, de staartbijtende slang, de zeis en de neerwaartse, dovende fakkel.

Symbolen uit de Nederlandse grafcultuur.

Op 28 september 1963 opende de ambassadeur van België het Belgisch Militaire Ereveld op deze gemeentelijke begraafplaats.

Door Belgische geïnterneerden bekostigd graf van een vermoord Harderwijks meisje

De "Elzenhof" aan de Walstein is de tweede gemeentelijke begraafplaats. Deze is op 21 november 2003 officieel door wethouder R.T.J. Daamen in gebruik genomen.

De Joodse begraafplaats ligt aan de Veldkamp. Vermoedelijk is hij gesticht in 1764. In een resolutie van de magistraat van Harderwijk uit dat jaar staat: "de Heeren Presidenten zijn versogt en geautoriseert om een bequaame begraafplaats voor de joodse natie op haar verzoek uit te sien, op rapport." Op de begraafplaats staan 66 grafstenen. De oudste dragen alleen een Hebreeuwse tekst, de latere stenen vaak zowel een Hebreeuwse als een Nederlandse. De oudste grafsteen dateert uit 1852. De laatste begrafenis vond hier plaats in 1975. De joodse begraafplaats is het eigendom van het Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap te Amsterdam en wordt onderhouden door de gemeente Harderwijk.

Op het terrein van Sonnevank tussen de bomen bevindt zich ook een begraafplaats. Deze is in 1922 gesticht door het bestuur van het voormalige sanatorium "Sonnevank". Naast patiënten liggen hier ook verschillende medewerkers van het sanatorium begraven (zie Vittepraetje december 2001 en maart 2002).

De begraafplaats "Sonnevank" is eveneens als de Joodse begraafplaats op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst.

In de voorgaande afleveringen van Vittepraetje hebben wij de allereerste munten op naam van Harderwijk beschreven en enkele daarvan afgebeeld. Het waren kleine zilveren muntjes uit de late Middeleeuwen, die in Harderwijk geslagen zijn tussen 1343 en 1378. Dit gebeurde in opdracht, respectievelijk van de Gelderse Hertog Reinoud II, diens weduwe Eleonora (of Alianora), Hertog Reinoud III en door de Utrechtse Bisschop Arnold van Hoorne. In opdracht van de Gelderse Hertog Willem I werd in Harderwijk - tussen 1379 en 1402 - nog tenminste één soort zilveren munten geslagen, te weten een "Groot" ter waarde van 4 Duiten, met op de keerzijde vermelding van de stadsnaam van Harderwijk.

Van de lange periode die daarna volgde zijn geen munten van Harderwijk teruggevonden en in die tijd waarschijnlijk ook niet geslagen, totdat in 1582 door Graaf Willem IV van den Bergh, die tevens stadhouder van Gelderland was, opdracht werd gegeven tot het slaan van munten in Harderwijk. Daarvan zijn een aantal grote zilveren daalders getoond. In de daaropvolgende aflevering is de definitieve overplaatsing van de Provinciale Munt naar Harderwijk in 1583/1584 beschreven en werd een in Harderwijk geslagen Nederlandse Rijksdaalder van de Provincie Gelderland afgebeeld.

Daarna zijn achtereenvolgens behandeld:

de vele in Harderwijk geslagen Gelderse koperen Duiten, de zilveren Stuivers en Dubbele Stuivers, de zilveren Schellingen, de zilveren Provinciale- en Nederlandse Guldens en tenslotte de Zilveren Ridder of Dukaton en de Zilveren Dukaat of zilveren Rijksdaalder van Gelderland. Vervolgens werden de Goudguldens en de enkele- en dubbele Gouden Dukaten behandeld.

Hele- en halve Gouden Rijders

Bij de eerdere beschrijving van de zilveren munten zijn de Ruiterschelling- en de Dukatons of Zilveren Rijders behandeld met daarop de afbeelding van een ridder te paard. Ook bij de vervaardiging van gouden munten was dit van oudsher een geliefd onderwerp. Een eerste voorbeeld daarvan is getoond bij de behandeling van de Goudguldens, te weten de z.g.n. Ridder Goudguldens van de Gelderse Hertogen Aarnoud en Karel van Egmond uit de 15e eeuw.

Evenals dit het geval was bij de Gouden Dukaten, onderscheiden we bij de Gouden Rijders ook weer afbeeldingen van een oud en een nieuw type. Het stempel en de afwerking van het oude type is ruwer dan van na de invoering van de schroefpers gemunte Gouden Rijders. Bovendien werd de gladde zijkant van de munt bij het nieuwe type vervangen door een kartelrand om het veelvuldige "snoeien" van de munten tegen te gaan en de nieuwe Gouden Rijders kregen vanaf 1749 een vaste koers van 14 Gulden. Dit werd op de munten vermeld en hiermede werd het systeem van waardebepaling van het goud tegen de dagkoers dus verlaten. Echter door het stijgen van de goudprijs kwam de vaste koers van 14 gulden van

de Gouden Ridders beneden de goudwaarde te liggen, zodat na 1764 weer uitsluitend Gouden Dukaten geslagen werden die door de handel tegen dagkoers verkregen konden worden.

Halve Gouden Ridder - oud type - Provincie Utrecht - 1614

ware grootte

Op de voorzijde is het provinciewapen geplaatst en in het omschrift het stadswapentje van Utrecht; op de keerzijde het gekroonde Generaliteitswapen. De munt heeft in deze tijd nog een gladde zijkant.

Halve Gouden Ridder - oud type - Provincie Gelderland - 1615

Gelders kruisje in het omschrift.

ware grootte

Hele Gouden Ridder - oud type - Provincie Gelderland - 1619

ware grootte

Goed voorbeeld van een met de hand geslagen munt vóór invoering van de schroefpers (zie vorige aflevering), waardoor de afbeelding vaak zwakke plekken vertoont.

Het wegen van munten met behulp van een balans en muntgewichtjes per type munt, voordat munten van edelmetaal een vaste waarde en bijv. een kartelrand tegen het “snoeien” kregen. Munten waren toen letterlijk nog hun gewicht in goud waard.

Deel van een schilderij van Quinten Matsijs - 1514 - in het Louvre te Parijs

Na invoering van de Schroefpers aangemunte Gouden Rijders

Halve Gouden Rijder - nieuw type - Provincie Gelderland - 1760

Muntmeesterteken: boompje van Novisadi = geslagen te **Harderwijk**

ware grootte

Tekst: de Provincie Gelderland is niet aangeduid als **Gelre**, maar als **Geldria**.

Na invoering van de kartelrand op de munten werden de gouden enkele- en dubbele Dukaten verboden en kon men deze inwisselen. Dit leidde tot een grote toevloed van oude, ongerande en veelal versleten en gesnoeide munten, die omgesmolten werden voor het produceren van het nieuwe type. Deze Gouden Rijders werden voor rekening van alle provincies in hun eigen munthuizen geslagen tussen de jaren 1749-1751 en 1760-1764. Ook de Gewesten Friesland, Groningen en Overijssel - waarvan de Munthuizen gesloten waren - lieten in die periode het goud op hun eigen provinciennaam produceren te Utrecht of **Harderwijk**.

Hele Gouden Rijder - 1761 - nieuw type Provincie Groningen en Ommelanden

vergroot

Muntmeesterteken: boompje van Novisadi = geslagen te **Harderwijk**
Voorzijde: Geharnaste ridder met open vizier en geheven zwaard springend over het provincie-wapentje van GRONINGA ET OMLANDIAE
Deze munt is uitsluitend in het jaar 1761 aangemunt.

Literatuur:

P. Verkade: "Muntboek" - Uitg. Schiedam 1848
"Muntpers" - Uitgave van de Nederlandse Munt nv - 1997
A. Delmonte: "De Gouden Benelux" - Uitg. J. Schulman 1964
Dr. H. Enno van Gelder: "De Nederlandse Munten" - Aula-boeken 213
Veilingcatalogi: Laurens Schulman b.v. - Bussum

Wat Harderwijkse kranten precies 100 jaar geleden berichtten.

De Harderwijker Courant verrast de lezers in de eerste week van januari met een aparte kalender voor het jaar 1904. Wie hem uitknipt, hoeft niet veel meer te bewaren dan een klein stukje papier.

Overveluwsch Weekblad en Harderwijker Courant.								
Jan. Apr. Juli.	Febr. Aug.	Mrt. Nov.	KALENDER		Mei.	Juni.	Sept. Dec.	Oct.
1904.								
				Donderdag			1	
1				Vrijdag			2	
2				Zaterdag			3	1
3				Zondag	1		4	2
4	1			Maandag	2		5	3
5	2	1		Dinsdag	3		6	4
6	3	2		Woensdag	4	1	7	5
7	4	3		Donderdag	5	2	8	6
8	5	4		Vrijdag	6	3	9	7
9	6	5		Zaterdag	7	4	10	8
10	7	6		Zondag	8	5	11	9
11	8	7		Maandag	9	6	12	10
12	9	8		Dinsdag	10	7	13	11
13	10	9		Woensdag	11	8	14	12
14	11	10		Donderdag	12	9	15	13
15	12	11		Vrijdag	13	10	16	14
16	13	12		Zaterdag	14	11	17	15
17	14	13		Zondag	15	12	18	16
18	15	14		Maandag	16	13	19	17
19	16	15		Dinsdag	17	14	20	18
20	17	16		Woensdag	18	15	21	19
21	18	17		Donderdag	19	16	22	20
22	19	18		Vrijdag	20	17	23	21
23	20	19		Zaterdag	21	18	24	22
24	21	20		Zondag	22	19	25	23
25	22	21		Maandag	23	20	26	24
26	23	22		Dinsdag	24	21	27	25
27	24	23		Woensdag	25	22	28	26
28	25	24		Donderdag	26	23	29	27
29	26	25		Vrijdag	27	24	30	28
30	27	26		Zaterdag	28	25	31	29
31	28	27		Zondag	29	26		30
	29	28		Maandag	30	27		31
	30	29		Dinsdag	31	28		
	31	30		Woensdag		29		
		31		Donderdag		30		

Er is weer de gebruikelijke terugblik op de bevolkingstoename in 1903 en er zijn nu ook cijfers opgenomen over het aantal strafzaken. Het kantongerecht heeft tegen 792 beklagden 743 strafzaken behandeld, waarop 767 veroordelingen zijn gevolgd. Het inwonertal is met 13 mannen en 27 vrouwen gestegen, van 7280 begin januari tot 7320 eind december (3858 M en 3462 V).

Er zijn 219 kinderen geboren, waarvan 7 onwettig. Naast 103 overleden personen worden er zeven kinderen als levenloos geboren aangegeven. Er hebben zich 1292 mannen gevestigd en 1326 zijn er vertrokken. Wat de vrouwen betreft zijn deze cijfers resp. 195 en 227.

Burgemeester Kempers houdt een rede, waarin hij terugblik op de tijd sinds zijn ambtsaanvaarding, bijna een jaar geleden. Hij heeft een overzicht gemist van de dingen, die onder zijn voorganger tot stand gebracht zijn, goede dingen, maar wellicht ook minder goede dingen, waarvan misschien de invloed nog te keren is of waar mogelijk nog vanaf gezien kan worden.

Er is al enige tijd over gesproken, maar nu wordt het vertrek van de politie-commissaris Köster Henke een feit. Hij heeft hier ongeveer drie jaar gewerkt en wordt nu commissaris in Amsterdam. Op de vergadering van de Vrijwillige Brandweer, voor het laatst onder zijn voorzitterschap, valt het besluit dat de gemeentearchitect Makkink de betrekking van opperbrandmeester tijdelijk zal waarnemen. Aan de commissaris wordt ook ontslag verleend als auditeur bij de Schuttersraad. Hier is de commies bij de gemeentesecretarie Mr. J.A. van Pesch zijn opvolger. Eind januari volgt het afscheid van het personeel op het bureau. De oudste agent der 1e klasse J.A. Schmidt spreekt de commissaris toe en biedt hem de goed geslaagde groep "de gemeente Politie" in een sierlijke lijst aan. Er is een dankwoord voor alle agenten der 1e en 2e klasse, alsmede voor "den ouden trouwen Reiche" als plantsoenwachter.

De geweermaker Dujardin is met pensioen gegaan met als gevolg een tekort aan geweer makers bij het Koloniaal Werfdepot. De wapens worden nu voortaan in Amersfoort gerepareerd.

De werkverschaffing in Harderwijk stopt met het maken van bezems, zo heeft T. den Herder vernomen. Hij is voornemens dit werk ter hand te nemen en "wenscht daarom berkenrijzen te kopen".

Veel zaken bij de kantonrechter gaan over het zonder toestemming weghalen van strooisel en takken uit de omliggende bossen. Dit mag uitsluitend met een vergunning, waarvan er maar 20 worden verstrekt. Het verzoek van een zekere Brandsen, als nr. 21, is door B&W afgewezen; veel raadsleden vinden dit heel onbarmhartig en begrijpen deze willekeurige grens niet. Raadslid Neeb vindt dat het voor ieder verboden zou moeten zijn, omdat de bossen zowel in Harderwijk als Ermelo vreselijk geplunderd en toegetakeld worden, maar zijn collega Koopsen denkt dat juist zij die het het meest nodig hebben door deze maatregel getroffen worden. De burgemeester vindt deze wijze van armenzorg beslist verkeerd en hij merkt verder nog op, dat er wel werk te vinden is op een mattenfabriek, maar dat veel jongens dit niet willen, omdat zij liever hout en strooisel uit de bossen halen. Al eerder heeft Kempers de aandacht gevestigd op het probleem van de armoede, waaraan op diverse manieren iets wordt gedaan, maar waarbij ook langs elkaar heen gewerkt wordt. "Slechts die armenzorg werkt goed, die op den duur zich zelf overbodig maakt", zo houdt hij de raad voor. Als er op verzoek van Van Daalen wordt gestemd over het voorstel de toestand deze winter nog aan te zien en later een oplossing te zoeken, staken de stemmen.

Op de jaarvergadering van aandeelhouders van het Zuiderzeebad kunnen geen goede resultaten gemeld worden. Het slechte weer en twee stormen zijn hier debet aan. Het reservefonds is voor fl. 49.= aangesproken. Een discussie over abonnementen en tienbadenkaarten levert het advies op de laatste soort voortaan niet meer op naam af te geven. Er zal een verzoek ingediend worden om voortaan op zondag tot 9 uur open te mogen zijn. B&W stellen voor het tijdstip van sluiting op 8.30 uur te stellen, met de bepaling dat de bezoekers vòòr 8.00 uur binnen moeten zijn. De raad neemt het voorstel aan met 8 tegen 4 stemmen.

Een zekere Van Laar, die lid is van "De Harmonie", is 25 jaar in militaire dienst en de leden van zijn muziekvereniging schenken hem een blijvend aandenken hieraan. De naam van waarnemend directeur G.P. Bronsveld wordt hierbij genoemd. Hem valt ook de eer te beurt om bij het festival Muziek- en Fanfarekorpsen in Apeldoorn als dirigent op te treden.

Het Koloniaal Werfdepot heeft nog steeds moeite om voldoende manschappen aan te trekken. Er wordt bepaald dat buitenlanders voortaan gratis vervoer naar de kazerne krijgen en daar voor rijksrekening kunnen vertoeven. In geval van afkeuring worden ze ook weer kosteloos over de grens gebracht. De neringdoenden uit de stad mogen zich niet meer in de kazerne vervoegen om bij de aspirant-kolonialen geld te incasseren. Intussen houden de geruchten aan dat de Minister van Oorlog een aanvraag heeft ingediend om grond in erfpacht te verkrijgen voor de bouw van een kazerne om diverse bataljons te vestigen. Geen gerucht, maar al officieel aan het gemeentebestuur medegedeeld, is de komst van een "Intercommunaal Rijks-telefoonbureau".

De fruithandelaren zijn geschrokken omdat zij op 2e Paasdag op de Bleek niet meer met fruit mogen venten. Verkoop van koek, eieren en andere zaken is ook niet meer toegestaan. Het gehele terrein buiten de Luttekepoort is uitsluitend bedoeld als speelplaats voor kinderen.

Op 22 januari herdenkt de koningin-moeder dat zij 25 jaar in Nederland is. Zij wordt een voorbeeld van plichtsbetrachting genoemd. Er zijn in de stad Emma-feesten gepland, maar i.v.m. een te geringe opbrengst van de gehouden inzameling gaan deze niet door. Gedane giften kunnen tot uiterlijk zaterdag 23 januari worden teruggevraagd; gebeurt dit niet dan worden ze voor een volgend schoolfeest gebruikt. De stadgenoten worden opgeroepen op vrijdag de vlag (nationale driekleur) uit te steken en "de borst of hoed te sieren met oranje." De Synode roept de Ned. Hervormde predikanten op 's zondags aandacht aan dit jubileum te schenken en voorbede te doen. Stadgenoot M.A. Cageling Jr. heeft voor het jubileumalbum, dat aan Hare Majesteit aangeboden wordt, het gedicht "Vivat Regina Emma" gemaakt.

Een vroegere plaatsgenoot, de pianist Karel Bondam, heeft meegewerkt aan een concert in Den Haag. Er is lovend over geschreven en zijn optreden wordt "een blijde verrassing" genoemd.

De naam van Barend Zammant, een andere oud-inwoner, die nu sergeant is bij de Infanterie in O.-Indië, wordt eervol vermeld "ter zake van krijgsverrichtingen te Atjeh in de jaren 1902 en 1903."

Na de Boerenoorlog komt er aandacht voor de oorlog tussen Rusland en Japan. Een album van 32 bladzijden, geïllustreerd met 20 prachtige platen, wordt door W. Wielinga aangeboden voor 10 cent. Een kaart van het oorlogsgebied is ook te koop voor 15, 30 of 60 cent. En voor 35 cent completeert een envelop het geheel, met 18 Russische en 18 Japanse vlaggetjes, wat practisch is voor het gebruik bij de kaart.

10 cent.

Wie zich buitenshuis wil vermaken, kan lid worden van een voetbalclub. Naast het al iets langer bestaande H.V.C. kent Harderwijk nu ook een club met de naam "Volharding". H.V.C. is naar Hilversum geweest en heeft daar met 14-0 gewonnen van "Victoria", dat echter met een onvolledige ploeg gespeeld heeft. Volgens de krant is het spel bij alle rangen en standen in trek. Ook kleuters van drie of vier jaar zijn ermee bezig, vaak met stenen, oude pannen of ketels op straat.

In de Concertzaal kunnen schoolkinderen - bij voldoende belangstelling - een wetenschappelijke voorstelling bijwonen, verzorgd door prof. Boltini. De toegang is vrij, alleen het plaatsbespreken kost

Om het onderwijs "zo vruchtbaar mogelijk te maken" heeft een onderwijzer van school A de kinderen mee naar buiten genomen voor een schoolwandeling naar de Voorste Wei. Hier zijn stukken grond van 10 x 10 m. en 100 x 100 m. afgezet om de leerlingen het verschil tussen een Are en een Hectare duidelijk te maken. De onderwijzer heeft ook uitleg gegeven over waterafvoer, veenvorming, waterscheiding, duikers en sluizen. Niet alleen binnen de muren van de school, maar ook buiten kunnen de kinderen veel leren, zo is de conclusie.

Half februari is het nieuwverbouwde Café en Restaurant annex Logement "Nieuw-Zeezicht" geopend. De eigenaar J.A. Stempels beveelt zich met billijke prijzen, nette bediening en een "Biljart Antimobile" bij het publiek aan.

De heer W. Dirksen Hzn doet zijn "Manufactuurzaak, Kleermakerij en Mantelconfectie" over aan H. Dirksen Mzn.

De bakkerij van H. Windemuller wordt overgenomen door J. van Kernebeek, terwijl J. Visch op 1 februari zijn "vleeschhouwerij en spekslagerij"

sluit, onder dankzegging voor het ontvangen vertrouwen gedurende 34 jaar.

De erhuizen en verkopeningen vragen weer aandacht. Voor Gerrit Ardelerhof in Hierden worden o.a. een wanmolen en koperen aken verkocht, alsmede 10.000½ kg. hooi.

Bij een houtverkoop voor Jhr. Sandberg worden aangeboden: 30 percelen spanen takken en eiken rikposten, liggende op het laantje van Klarenbeek en Kortenbroek op Essenburg.

Voor de heer Zegers wordt verkocht: elzenhakhout op de 2e Padkamp, alsmede eiken- en elzenhakhout "bij den Holst op den Bogenmakerskamp" en voor mej. de wed. H.G. Goosens: "perceelen eikenhakhout, perceelen berkenhakhout en eenige perceelen boonestokken. Alles aan den Deventer weg bij A. Schuiteman."

Er is besloten dat de gemeente volgens art. 88 van de Politieverordening voortaan gerechtigd is bomen op erfpachtgrond te verwijderen, als die een gevaar voor het verkeer zijn.

Ook gevaarlijk en moeilijk is de toegang tot de schepen bij de molenberg en de gasfabriek. Waarschijnlijk door te smalle vlonders is de visser A.B. hier omgekomen. Hij wordt met een schedelbreuk gevonden "aan de voet van de berm der haven bij de gasfabriek." Het betreft de 62-jarige Aalt Bruinink, echtgenoot van Antje Jansen.

Ds. en mevr. Bax uit Hierden geven in een advertentie met droefheid kennis van het overlijden van hun dienstbode Hendrikje Zeeboer. Zij is op een paar maanden na 20 jaar geworden en heeft bijna 7 jaar in de pastorie gewerkt.

Familie **Cageling** is een kleine Harderwijkse familie, het zijn geen Harderwiekers van oorsprong. Het is wel een bijzondere naam. Bij de volkstelling van 1947 kwam in heel Nederland slechts 9 maal de naam **Cageling** voor, in Arnhem 1, Harderwijk 6, en Voorburg 2.

Dezelfde naam, maar dan met een "K" geschreven kwam 6 maal voor, in Den Haag 2, Rotterdam 2, Almkerk (NB) 1 en Voorburg 1 maal.

In Limburg woonde in 1947 geen enkele **Cageling/Kageling** meer, terwijl de eerste Harderwijkse **Cageling** daar toch vandaan kwam.

Op 15-8-1834 trouwde in Harderwijk Marinus Arnould **Cageling** met Antjen Priester. Eén zoon, geboren vóór dat huwelijk, werd daarbij geëcht. Antje was al in 1826 bevallen van een zoon Petrus, die echter maar 10 maanden oud mocht worden. Aan de naam Petrus te zien zal het ook wel een kind van haar latere echtgenoot geweest zijn. In 1826, was Marinus **Cageling** pas 18 jaar en vermoedelijk kreeg hij van zijn commandant geen toestemming om te trouwen. Hoeveel kinderen er precies uit het huwelijk geboren zijn weten we niet, daar de meesten in Padang in Nederlands Oost-Indië geboren zijn. Hieruit blijkt dat zijn vrouw Antjen mee is gegaan, toen hij in 1835 naar Nederlands Oost Indie verrok.

Antjen komt als weduwe terug in Harderwijk en moest als naaister de kost verdienen. Ze woonde toen bij haar vader en moeder in.

I **Petrus (Pieter) CAGELING**, kousenfabriekleur, geboren te Maastricht omstreeks 1768, overleden Maastricht 30-9-1815.

Trouwt

Maria Sebilla SWIL-DERS, geboren te Vijlen (L) ca. 1785, overleden Maastricht 13-12-1828, dochter van **Hermanus Fredericus**

SWILDERS, gepens. militair, en **Anna Maria NIJSTEN**.

Uit dit huwelijk: **Marinius Arnould** (zie II).

II **Marinius Arnould CAGELING**, fuselier, korporaal, geboren Maastricht 21-2-1808, overleden Padang 25-3-1837,

(vertrokken op 18-3-1835 met het schip "Johanna", als soldaat naar Oost-Indië).

Trouwt te Harderwijk 15-8-1834 met

Antjen **PRIESTER**, naaister, geboren Harderwijk 31-10-1806, gedoopt (Ned.Herv.) 6-11-1806, overleden Harderwijk 28-11-1870.

Dochter van **Jacob PRIESTER**, daghuurder, en **Jannetje Peters RENDEN**.

Uit dit huwelijk:

1. **Petrus PRIESTER**, geboren te Harderwijk 17-11-1826, en aldaar overleden 9-9-1827.
2. **Marius Arnoldus** (zie IIIa).
3. **Johanna**, geboren Padang ca. 1835, we hebben over haar in Harderwijk niets meer gevonden.
4. **Jacobus Willem** (zie IIIb).

IIIa **Marius Arnoldus CAGELING**, bakker, winkelier, geboren Harderwijk 7-8-1828, geëcht bij het huwelijk van de ouders (gezindte: Ned.Herv.), overleden Harderwijk 24-9-1907.

Trouwt (1) Harderwijk 4-8-1852 **Catharina Elisabeth VOLTEN**, geboren Harderwijk 27-2-1831, overleden Harderwijk 26-10-1856. dochter van **Hendrik VOLTEN**, koopman, en **Lisabet BRONSVELD**. Trouwt (2) Harderwijk 24-4-1857 **Johanna Carolina KARSSSEN**, dienstmeid, geboren Harderwijk 12-10-1828 (gezindte: Ned.Herv.), overleden Harderwijk 10-3-1892, dochter van **Zeger KARSSSEN**, schipper, en **Petronella van DAM**.

Uit het eerste huwelijk:

1. **Marinus Arnold**, geboren Harderwijk 6-1-1853, aldaar overleden 22-8-1853.
2. **Levenloze dochter**, geboren en overleden Harderwijk 11-5-1854.

Uit het tweede huwelijk:

3. **Marinius Arnould** (zie IVa).
4. **Levenloze dochter**, geboren en overleden Harderwijk 10-7-1860.
5. **Peternella**, geboren Harderwijk 16-4-1862, overleden Harderwijk 24-9-1862.
6. **Zeger** (zie IVb).
7. **Antoon Peterus**, geboren Harderwijk 19-6-1867, overleden aldaar 20-7-1867.
8. **Anna Petronella**, geboren Harderwijk 4-7-1868, overleden aldaar 19-8-1868.
9. **Anna Petronella**, geboren Harderwijk 25-3-1870, overleden aldaar 22-9-1870.
10. **Petrus Jacobus**, horlogemaker, geboren Harderwijk 10-3-1872, overleden Harderwijk 15-10-1919.

IIIb **Jacobus Willem CAGELING**, bakkersknecht, geboren Padang (NOI) 19-11-1836, overleden Harderwijk 19-4-1892.
Trouwt Harderwijk 28-6-1871 **Willempje WALTER**, geboren Harderwijk 26-10-1833, overleden Harderwijk 17-1-1906, dr. van **Harmen Willem WALTER**, daghuurder, kleermaker (1836), apotheker (1843), en **Geertje BOON**.
Uit dit huwelijk:

1. **Antje**, geboren Harderwijk 24-1-1872, overleden Harderwijk 30-1-1872.
2. **Harmen Willem** (zie IVc).
3. **Marinus Arnold**, geboren Harderwijk 26-3-1876, overleden Harderwijk 28-8-1876.

IVa **Marinius Arnould CAGELING**, klerk bij Rijksbelastingen, geboren Harderwijk 14-2-1858,
Het gezin vertrok 29-7-1905 naar Amsterdam, ze kwamen op 1-10-1925 via Nunspeet naar Harderwijk en vertrokken 4-10-1926 naar Rotterdam.
Trouwt Harderwijk 1-7-1891 **Zwaantje KUIPER**, geboren Slochteren 22-6-1870, dr. van **Klaas KUIPER** en **Hillechien GRAFTHUIS**.
Uit dit huwelijk:

1. **Marinus Arnoldus**, geboren Harderwijk 15-11-1902.
De moeder, een broer en een zus van Zwaantje Kuiper woonden bij hen in.

IVb **Zeger CAGELING**, bakker, hangenbaas en haringroker, winkelier, geboren Harderwijk 27-9-1864, overleden Harderwijk 3-9-1927.
Trouwt Harderwijk 11-9-1907 **Wilhelmina Geertruida Johanna BAER**, geboren Harderwijk 16-4-1865, overleden Harderwijk 9-11-1929, dr. van **Lubbartus BAER**, barbier, en **Neeltje BOERS**.
Uit dit huwelijk:

1. **Marinus Arnold**, geboren Harderwijk 21-5-1888, overleden Harderwijk 3-6-1890.
2. **Neeltje**, geboren Harderwijk 21-5-1891, overleden Harderwijk 22-10-1950.
Trouwt Harderwijk 13-12-1911 **Peter Jan BRUININK**, horlogemaker, geboren Harderwijk 21-3-1886, overleden Harderwijk 4-1-1950, woonde in de Bruggestraat, zn. van **Peter Jan BRUININK**, visser, en **Rikjen van de Kolk ARENTSEN**.
3. **Johanna Carolina**, geboren Harderwijk 5-1-1893, overleden Harderwijk 27-7-1893.

4. **Marinus Arnold**, geboren Harderwijk 1-10-1894, overleden Harderwijk 26-9-1896.
5. **Marinus Arnold**, geboren Harderwijk 30-4-1908, overleden Harderwijk 19-6-1908.

IVc **Harmen Willem CAGELING**, winkelier, geboren Harderwijk 3-1-1875, overleden Harderwijk 18-9-1959.

Bev.reg. 1918-1940 Harderwijk: Kleine Haverstraat 17, zn. van IIIb.

Trouwt Harderwijk 11-9-1907 **Geertje GOEDVREE**, geboren Harderwijk 30-5-1882, overleden Harderwijk 16-5-1941, dr. van **Hendrik GOEDVREE**, landbouwer, en **Grietje van der ZANDE**.

Uit dit huwelijk:

1. **Willempje**, hulp in de huishouding, geboren Harderwijk 22-6-1908, ze vertrok 5-10-1929 naar Hilversum, kwam 13-6-1930 terug en vertrok 5-9-1930 naar Zeist, waarvan ze op 19-10-1931 terugkeerde in Harderwijk.
2. **Margaretha**, geboren Harderwijk 16-11-1909, ze vertrok 1-10-1936 naar Arnhem.
Trouwt Harderwijk 30-9-1936 met **J. ZWIERS**.
3. **Jacobus Willem**, geboren Harderwijk 4-3-1912.
Trouwt Harderwijk 19-9-1940 **Dirkje de PAAUW**, geboren Harderwijk 1-6-1913, dr. van **Hein Gerrit de PAAUW**, pluimveehand., barbier, en **Dirkje van BIJSTEREN**.

Winkeltje Vischmarkt

In onze vorige uitgave in het artikel: “Achterstallig onderhoud: een Terugblik”, werd o.m. een fotootje geplaatst van de verwaarloosde gevel van het winkeltje op de Vischmarkt. Dit leverde een reactie op van de eigenaresse, die wij hier kort weergeven.

Het pandje is een Rijksmonument en voor de renovatie zou haar een bedrag van 60.000 toegezegd zijn, terwijl ze slechts 8000 ontving. In de procedure kreeg ze te maken met bureaucratie, de gemeente was traag en de aannemer niet minder bij dit relatief kleine project. Kortom, het langdurig slechte aanzien van het pandje is niet aan haar te wijten en renoveren volgens de voorschriften bij een Rijksmonument is erg duur.

Overigens is het pand inmiddels aan een “liefhebber” verkocht (*redactie*).

Publicaties, zolang de voorraad strekt.

Ledenprijs in EURO's
per december 2003

formaat circa 210 x 150mm (A-5):

Herderewich Kroniek (voorm. kwartaalblad) voor zover voorradig	0.50
Index op "Herderewich Kroniek" (1974-1989)	0.50
Historisch Jaarboek Harderwijk voor zover nog aanwezig	3.50
Vittepraetje (ons kwartaalblad), voor zover nog aanwezig	0.50
Index op Hist. Jaarboeken 1990 -'95 + Vittepraetje tot maart 1999	0.50
Wandelingen door oud-Harderwijk (112 blz.)	3.50
Wandelroute Harderwijk (15 blz.)	0.50
Carolus Linnaeus (10 blz.)	0.50
Kerkenroute (10 blz.)	0.50
Het dagelijks leven in het begin van deze eeuw (27 blz.)	1.50
De Calicotfabriek van W. Averink te Harderwijk, enz. (67 blz.)	2.00
Schepenen aan de Zuiderzee (gebonden, 271 blz.)	13.50
Het Kleuter-, Lager- en Beroepsonderwijs van 1800-1985 te H'wijk	2.00

formaat circa 300 x 210 mm (A-4):

Beelden Belicht en beschreven (<i>nieuw</i>)	29.50
Klapper op de volkstelling van 1830 met index (140 blz.)	9.50
Klapper op de volkstelling van 1840 met index (121 blz.)	9.50
Klapper op de geboortes van 1811-1860 met index (271 blz.)	16.00
Klapper op de geboortes van 1861-1902 met index (282 blz.)	18,50
Klapper op de huwelijken van 1811-1930 met index (330 blz.)	21.50
Index op de resolutieboeken (250 blz.)	17,50
Verjaardagskalender met Harderwijkse middenstanders	OPRUIMING 2,00

formaat circa 210 x 100mm:

Monumentenreeks: 15 verschillende onderwerpen, alle uitgaven p.st.	2.00
--	------

Oude ansichtkaarten

Diverse Harderwijkse stadsgezichten in kleur en zwart/wit	0.50
---	------

NIEUW

Kadastrale Atlas (<i>nog enkele!</i>)	17.50
Naaldbanden A5, voor minimaal 3 jaargangen Vittepraetje	OPRUIMING 2,00
Jubileumdraagtassen	1.50
Jubileum CD-1, 30 jaar Herderewich publicaties	12.50
Jubileum CD-2, diverse bronnen uit het gemeentearchief	12.50

Te koop bij:

de penningmeester: J.P.Heyelaan 58 te Harderwijk, tel. 0341-414431

Samenstelling bestuur, werkgroepen en meewerkende leden

Bestuur:		postcode	telf.	functie
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	3845 AR	42 13 42	voorzitter
vacant				secretaris
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	penningm.
R.van der Schaaff	Ln.der Ver.Naties 9	3844 AD	41 36 13	excursies
J. de Groot	Stationslaan 165	3841 CZ	42 82 72	excursies
C.S.E. Muiser	Rietgorsmeen 53	3844 ZL	42 81 37	P.R.
Redactie:				
R.K.S. Beute	Smeepoortenbrink 17	3841 EZ	41 62 63	hfd.red.
G. Verwijs-ten Hove	Friesegracht 13	3841 GM	42 06 93	lid
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	lid
A.J.F. Numan	Venkel 24, Dronten		0321-338212	spec.ed.
Bibliotheek				
G. Berends	Rederijkerstraat 8	3842 JT	41 34 98	
Ledenadministratie				
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	
Werkgroep archeologie:				
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	3845 AR	42 13 42	voorzitter
W.D. Grimm	Bunschotenmeen 33	3844 HE	41 86 61	lid
namens de Archeologische Werkgroep Nederland:				
H.W. Stuurman	Rietgorsmeen 74	3844 ZV	43 48 78	lid
Werkgroep genealogie:				
G. Verwijs-ten Hove	Friesegracht 13	3841 GM	42 06 93	lid
R. van Sonnen-Kost	Middenlaan 9	3843 BA	41 59 48	lid
A. Jansen	Nassaulaan 5, Ermelo	3851 XZ	55 16 03	lid
J.J. Pettinga	Emdenmeen 14	3844 EC	41 64 16	lid
W. Van Wijk	Pegasus 21	3893 DR		Zeewolde
Fam. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	lid
Werkgroep Kroniek van Harderwijk:				
J.J.H. Kooiman	Smeepoortstraat 20	3841 EJ	41 96 38	voorz.
G. Verwijs-ten Hove	Friesegracht 13	3841 GM	42 06 93	lid
Werkgroep Open Monumentendag				
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	3845 AR	42 13 42	voorzitter
R. Poolen-Brouwer.	Kruisweg 4, Hierden	3849 WA	41 73 24	lid
R. van der Schaaff	Ln.der Ver.Naties 9	3844 AD	41 36 13	lid
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	lid
Namens het Stads Gilde:	Mevr. A. Philipsen			

Werkgroep Excursies

J.C. de Groot	Stationslaan 165	3844 GD	42 82 72	voorzitter
R. van der Schaaff	Ln.der Ver.Naties 9	3844 AD	41 36 13	lid
A.J.F. Numan	Venkel 24, Dronten		0321-338212	lid

Werkgroep Geveldocumentatie

R.K.S. Beute	Smeepoortenbrink 17	3841 EZ	41 62 63	
--------------	---------------------	---------	----------	--

Werkgroep Website

K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	3842 CL	41 44 31	
----------------	-----------------	---------	----------	--

Werkgroep Redactiecommissie "Harderwijkreeks"

J.J.H. Kooiman	Burg. Numanlaan 76	3841 XN	41 96 38	
J.P.H. van Valderen	Muntplein 21	3841 EE	43 07 44	

Werkgroep Verspreiding Vittepraetje

hoofddistributeur	G. Berends	Rederijkerstraat 8	41 34 98	
-------------------	------------	--------------------	----------	--

verspreiders

wijk	naam	adres	telefoon
1 = Stadsweiden	B. Karssen	Gruttomeen 39	42 10 73
2 = Slingerbos	mevr. C.Deitmers	Churchilllaan 47	41 51 55
3 = Wittenh./Veldkamp	mevr. de Vries	Rooseveltlaan 24	
4 = De Stad	J.J.H. Kooiman	Smeepoortstraat 20	41 96 38
5 = Stadsdennen	H. Schaaf	Guido Gezellelaan 4	41 43 38
6 = Stationslaan	R. v..d.Schaaff	Laan der VN 9	41 36 13
7 = Zeebuurt	L. Postma	Hendric Stevinstraat 8	41 51 78
8 = Hierden	mevr. Messerschmidt	Zuiderzeestraatweg 61	45 21 83
9 = Ermelo	T. Goossens	De Acht Schepel 18	55 42 76
10 = Frankrijk	B.A.M.M.v.d.Voordt	Kuulekamp 6	41 96 15
11 = Drielanden	N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	42 13 42
12 = Ceintuurbaan	Fam. A. Kuper	Korhoenlaan 1-17	43 23 42
14 = Vissersbuurt	Mevr. E. Beute-Oskam	Smeepoortenbrink 17	41 62 63
15 = Friesegracht	M. van Broekhoven	Friesegracht 7	41 51 73

reserve-verspreiders Harderwijk

J.C. Bood	Bachdreef 239	43 36 92
A. den Oudsten	Burg. Numanlaan 24	42 06 45
H. Skora	Churchill-laan 2	41 53 97
Fam. Uittien	J.P.Heyelaan 58	41 44 31
Mevr. J. Spaan-Foppen	Da Costastraat 11	41 55 64

reserve-verspreiders Hierden

B. Rugers	Duinlaan t.o. 19	45 20 61
Mevr. de Gans	Beekweg 8	45 21 06
L.W. Warmenhoven	Oostermheenweg 16	45 19 05

Badhuis en Harmoniegebouw te Harderwijk.

Badhuis later Harmonie-gebouw met muziek Tent, omstreeks 1920

Oudheidkundige vereniging
"HERDEREWICH"
Postbus 210,
3840 AE Harderwijk